

**ПАНЕЛЬ
ЛІТЕРАТУРНО-ПУБЛІЦИСТИЧНИЙ ДИСКУРС
У СОЦІОКУЛЬТУРНІЙ ПАРАДИГМІ**

*Софія Сиванич,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 061 Журналістика,
Львівський національний університет
імені Івана Франка
Науковий керівник – кандидат наук із соціальних комунікацій,
доцент Галина Яценко*

**ТРАДИЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ НАЦІЇ В ПУБЛІЦИСТИЦІ Д. ДОНЦОВА:
СУЧАСНЕ ПРОЧИТАННЯ**

Дмитро Донцов – ключова постать, яка відіграла визначну роль у формуванні української національної ідеології. Громадський діяч, публіцист, який пережив три московські революції, дві війни та всі національно-визвольні змагання в Україні. Він покинув свій рідний край та став емігрантом, але не покинув ідеї українського націоналізму та до кінця життя завзято її популяризував. Те, що писав Д. Донцов, насправді є дуже актуальним сьогодні. Саме у цьому полягає сила класика, сила мислителя, сила політолога, сила видатного українського ідеолога. Як бачимо, на прикладі сучасної історії, українці ще не зрозуміли ані сили його ідей, ані їх проєкції на сьогодні.

Нерозуміння та недооцінювання ідей та голосу видатних українських діячів може привести до недостатньої уваги до власної культури та історії. Вивчення та актуалізація української класики може допомогти зберегти та розвивати національну свідомість, а також покращити розуміння власної ідентичності та культурного спадку.

«Підстави нашої політики» Д. Донцова є одним з перших українських політичних творів. У ньому конкретно та всебічно розглянуті основні засади внутрішньої та зовнішньої політики України, її цілі та політичні позиції. Твір також обґрунтовує окремі політичні постулати, що робить його важливим джерелом для вивчення української політичної думки того часу.

У своїй передмові до другого видання «Підстави нашої політики» Д. Донцов зазначає про зв'язок між атмосферою, що панувала на той час, та характером його твору: «Писалася і видавалася ця книга в той час, коли лідери обох соціалістичних партій В.Винниченко і М. Грушевський випускали у Відні такі свої часописи: "Нова доба" і «Боротися-Поборете», пропагуючи ідеї т. зв. «зміновіхов-ства», цебто капітуляції перед «новою» большевицькою Московщиною. В нашій інтелектуальній житті панувала тоді створена ще Драгомановим атмосфера захоплення новим «словом правди», — соціалістичними та політичними ідеями і культурою ліберальної або соціалістичної Росії» [5, с. 203].

Необхідно аналізувати «Підстави нашої політики» з двох позицій: одна – з контексту подій і ситуації на час написання твору, а інша – з позиції сучасної міжнародної ситуації, стану України та її становища на міжнародній арені.

У праці «Підстави нашої політики» Д. Донцов висловлював думку про те, що Україна має бути передовою цитаделлю у захисті культури Заходу від російського впливу, що, на його думку, є важливим компонентом української національної ідеї.

Якщо проаналізувати публіцистику Д. Донцова, то усі твори пройняті ідеєю того, що бути українцем означало бути європейцем, відданим раціональності та порядку, які панують у європейській цивілізації, і далеким від «монгольської орди» (так Д. Донцов називав різні режими в Росії, яку він вважав деспотичною та анархічною).

Дмитро Донцов підкреслював, що українці та поляки, належачи до європейської культурної сфери, обов'язково знайдуть спільну мову, але не з Росією, яка має глибокі цивілізаційні відмінності у своїй політиці.

Оригінальність політичного аналізу полягає в тому, що публіцист не вдовольнився звичними поглядами на міжнародну ситуацію і фактори, які на неї впливають. Він зосередився на глибинних причинах світових конфліктів, особливо, коли російська політика залучалася до гри. Д. Донцов прийшов до висновку, що загроза, яку становить Росія, має глобальний характер і що конфлікт між Росією та Заходом справді представляє собою «конфлікт культур, світоглядів, ідеологій»; конфлікт «двох різних і протиставних систем життя» [5, с. 225]. Це призвело до формулювання Д. Донцовим засад української політики.

Проведемо паралелі з повномасштабною війною в нашій країні, яка вже триває понад рік. Вторгнення Росії в Україну ставить під загрозу всю світову економіку. В країнах з перехідною економікою та в країнах, які розвиваються, спостерігаються «похмурі» економічні перспективи, адже активні бойові дії на території України вимагають постійної підтримки з боку країни Заходу, до того ж Україна припинила експорт низки товарів. Робимо висновки, що Україна – є захисний щит усієї Європи, який охороняє її від російської орди.

І далі залишається актуальним український «колективний ідеал», який Донцов сформулював на основі геополітичного положення України. Цей ідеал передбачає повну політичну та культурну незалежність від Росії, створення самостійної держави, що має «суверенно розпоряджатися всіма своїми матеріальними та моральними ресурсами» [5, с. 227].

Українці і досі щохвилини виборюють свою свободу від російських загарбницьких рук ціною власних життів. Ми проявляємо національну єдність та підтримку в умовах зовнішнього тиску, зміцнюємо свою економіку, співпрацюємо з міжнародними партнерами та робимо усе, аби якнайдовше не стикатися з російською загарбницькою культурою.

Багато з тих проблем, на які звертав свою увагу Дмитро Донцов більше п'ятдесяти років тому, зараз стали очевидними і для сучасного українського суспільства. Наприклад, засада національного інтересу в політиці та необхідність повного розриву з Росією для політичного визволення України. Окремо варто звернути увагу на роздуми Донцова про соціалізм, демократію, «узахіднення» українського життя та традиціоналізм, які залишаються актуальними й сьогодні.

Дослідження цих проблем публіцист описав також у працях «Націоналізм» та «Сучасне політичне положення нації і наші завдання». Праця «Націоналізм» має стати другою Біблією для кожного українця. Саме у цій віховій праці Д. Донцов виступає проти демократизації та гуманізації націоналізму, проти лібералізму та космополітизму.

Він досліджує нахил української інтелігенції до еволюційного розвитку, замість революційного.

Однією з тез, які висловлює Донцов є «Ідеал московської свободи – зрівняння всіх» [1]. На яку ідею зараз націлена політика росії? Ідея – повного рівноправ'я країн колишнього СРСР під владою країни-терориста. Скільки разів ми вже чули з вуст російських маріонеток про уявлення росії як «старшого брата» і про Україну як «молодшого брата», мов би це підтримується не тільки історичними зв'язками, але й схожістю мови та культури. Російський націоналізм, який пропагує ідею «великої росії», включає в себе уявлення про гегемонію росії над сусідніми країнами, у тому числі над Україною. Це уявлення відображається в російській пропаганді, яка формується десятиліттями, особливо з моменту незалежності та суверенності України.

У цій праці Д. Донцов порушив не лише національне питання, але й питання мілітаризму. Він вважав, що мілітаризм є необхідним для збереження національної свободи та незалежності. Публіцист підкреслював, що без збройних сил неможливо захистити свої кордони та національну гідність. Його думка спрямована на те, що мілітаризм – це не лише державна політика, а й менталітет, психологія народу, яка повинна бути спрямована на захист власної країни та її інтересів. У своїх творах він дотримувався принципу «міцніше – безпечніше» і підкреслював, що лише сильна армія може забезпечити національну безпеку.

Знаменна подія у Львові, яка відбулась у липні 1913 року, де Дмитро Донцов виступив з надзвичайною промовою, яка згодом вийде у брошурі під назвою «Сучасне політичне положення нації і наші завдання».

Публіцист безкомпромісно критикує український провінціалізм, що виявляється в нерозумінні власних національних інтересів та досягнень, а також відсутності захисту і розвитку. Він стверджує, що коли українці вважають, що у них все найгірше, а в сусідів найкраще, це є повним провалом.

Д. Донцов гостро відкидає російський лібералізм та слов'янофільство як неприйнятні концепти. Він закликає до відокремлення від Росії та систематичного виховання нації. За його словами, народ має усвідомити свою самостійність, самодостатність та силу. Він вважає, що тільки така незалежність може призвести до успіху та процвітання, а думки про спільний слов'янський народ є марною грою, яка не має сенсу.

На думку Д. Донцова, Росія – це головна небезпека для демократії у всій Європі. А хіба росія і тепер не нищить нашу культурну спадщину? Вони винищують наш культурний доробок, намагаються ввести свою версію історії та культури, але ми зберігаємо наші національні цінності і не стаємо на коліна...

«Хай не сліпить нам очі величезність Росії. Великі здаються нам такими тому, що ми стоїмо перед ними на колінах. Росія загалом не лишила нам свободи вибору. Вона поставила нас перед дилемою: або цілковита національна смерть, або – безпощадна боротьба» [9, с. 37], – зазначає Донцов. Наскільки ці слова актуальні зараз, коли росія хоче поставити нас на коліна знову. Ми – самодостатній народ, який має право на свободу і самовизначення. І за жодних обставин не опустимо голову перед країною, яку ненавидить увесь цивілізований світ, який бачить страшні наслідки російських рук.

Який шлях боротьби поставили перед собою українці – перемога будь-якою ціною. Страшно уявити, якою ціною ми повернемо наш Маріуполь, наш Донецьк, наш Мелітополь та наш Крим. Ця ціна може складатися з життів сотнів тисяч українців, які віддали, віддають та віддаватимуть своє життя у боях за незалежність та свободу України.

І одна з блискучих фраз Донцова, яку має взяти в серце кожен українець: «Безформна, липка, непевна, слизька маса вічних хохлів засмоктує все, що підноситься над нею, що має виразну форму і лице, ясне так і ні, все що пнеться вгору, що не має жаб'ячої крові, що не любить стелитися додолу, що бридиться крутіємством, що кидає виклик Долі, все сильне і відважне, все мужнє». Життя публіциста приведе до еміграції, але саме там, на чужині, він процитує святого Іоана Золотоустого, він закличе нас ніколи не йти за масою, а «гордити ласкою множества», єднати людей вищою Правдою, за нею йти, як за гаслом своїм, не тупцюючи за хитливою юрбою, тільки тому, що вона така численна [10, с. 243].

Сьогодні ми повинні віднайти публіцистичну спадщину Д. Донцова, перепрочитати її, щоб не стати частиною маси, а сильними особистостями. Ми повинні відродити у собі «дух нашої давнини», заснований на внутрішній та зовнішній Свободі.

Список використаної літератури

1. Пуківський Ю. 30 тез Дмитра Донцова. URL: <https://localhistory.org.ua/texts/statti/30-tez-dmitra-dontsova/>.
2. Щур М. Дмитро Донцов – нетипова фігура українського націоналізму. Нове дослідження американського історика. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/dmytro-doncov-doslidzhennia/30957808.html>.
3. Квіт С. Дмитро Донцов: діалектика боротьби за незалежну державу. URL: <https://kvit.ukma.edu.ua/2017/02/2083/>.
4. Салига П. Проти провінціалізму й нерішучості – чим важливий «Націоналізм» Донцова. URL: <https://chytomo.com/proty-provintsializmu-j-nerishuchosti-chym-vazhlyvyj-natsionalizm-dontsova/>.
5. Сосновський М. Дмитро Донцов. Політичний портрет. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Sosnovskiyi_Mykhailo/Dmytro_Dontsov_Politychnyi_portret/.
7. Політологія (теорія та історія політичної науки): навчальний посібник. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-1850.html>.
8. Ситник О. Ідеологія «вольового» націоналізму Д. Донцова як джерело формування новітньої ідентичності української нації. URL: <https://ukrnationalism.com/publications/3097-ideolohiia-volovoho-natsionalizmu-d-dontsova-iaak-dzherelo-formuvannia-novitnoi-identychnosti-ukrainskoi-natsii.html>.
9. Націоналіст у добу фашизму – історик про Дмитра Донцова як засновника інтегрального націоналізму в Україні. URL: <http://nrcu.gov.ua/news.html?newsID=87881>.
10. Дмитро Донцов. Вибрані твори. Том 1: Політична аналітика (1912–1918 рр.). URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Dontsov/Vybrani_tvory_Tom_1_Politychna_analytika_19121918_r/.
11. Донцов Д. Московська отрута. Торонто: Спілка визволення України. 1955.